

Handle with care

Tophandle-zagen onveilig?

ANNEMIEK VAN LOON, DE BOMENCONSULENT

Arjan van Vliet schreef in Bomen #39 over de introductie van de tophandle-zaag in ons land. Deze zaag heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de ontwikkeling van de boomverzorging en heeft het werken op hoogte enorm verlicht. Letterlijk door zijn gewicht en flexibiliteit. Met de populariteit van de zaag stijgt ook het aantal ongevallen. Reden om de veiligheidsvoorschriften aan te passen of om het gezonde verstand te gebruiken?

Wat is nu precies een tophandle-zaag?

De tophandle-zaag is anders dan de 'gewone' motorkettingzaag. Een belangrijk verschil is dat de bedieningshandgreep boven op de machine zit. Deze zaag is speciaal ontworpen voor boomverzorgers. Door de compacte bouw is het werken in beperkte ruimte, tussen de takken, mogelijk. Met een uitklapbare haak kan de machine met een draagtouw de boom in of uit worden gedirigeerd of met een ophanghaak worden bevestigd aan de klimgordel. Wanneer de haak is ingeklapt, ondervindt de gebruiker hiervan geen enkele hinder.

Veiligheidsvoorschriften

Arboregels en alle producenten benadrukken dat de tophandle-zaag uitsluitend in de kruin van een staande boom gebruikt mag worden. Dat houdt in dat al het andere gebruik verboden is. De korte afstand tussen de handgrepen brengt een verhoogd risico met zich mee (*kick back*). Voor het vellen van bomen en het zagen van stammen en kachelhout moeten daarom standaard kettingzagen worden gebruikt waarvan de handgrepen bovenaan en achteraan verder uit elkaar staan. Daardoor is er een betere controle en zijn minder onverwachte reacties van de zaag te verwachten. Vervolgens geldt dat de zaag uitsluitend bediend mag worden door juist opgeleide gebruikers die zich bewust zijn van de risico's die eigen zijn aan dit type kettingzaag. Uiteraard staat een juiste certificering van de gebruiker boven alles.

Foto: VHG

Oneigenlijk gebruik risicovol

De zaag is licht; voor klimmers ideaal. Hoewel voor de boomverzorgers ontworpen wordt de zaag veel toegepast door hoveniers die snel een struikje weg willen zagen. Met één hand wordt de struik vastgehouden en met de andere hand wordt de zaag bediend. Zeker wanneer er meerdere stammetjes tegelijk met het zaagblad in aanraking komen laat de zaag zien hoe onvoorspelbaar deze kan reageren. Wegschieten richting benen of de andere hand is een veelvoorkomend probleem.

Ook een boomverzorger kan een inschattingfout maken met grote gevolgen. Het doorzagen van een klimlijn kan fataal zijn. Toch gebeurt dit niet of nauwelijks. In de scholing tot boomverzorger staan werkvoorbereiding en veiligheid centraal. Certificeringen en hercertificeringen borgen het veilig werken in ruime mate. Ze gaan in dit geval niet uitsluitend over het juist hanteren van machines, maar om de totale handeling. Bij het zagen op hoogte is de juiste positionering van de boomverzorger in de boom essentieel. Samen met de dubbele verankering, een tweede klimlijn, vormt dat de basis voor veilig werken. PBM's zijn er om de restrisico's op te vangen.

Klopt het dat een ginkgo eigenlijk een naaldboom is met bladeren?

Maar dat het uitgevouwen naalden zijn?

De ginkgo is een buitenbeentje onder de boomsoorten. Het is de oudste, nu nog in leven zijnde, 'fossiele' soort die we kennen en is ooit ingedeeld onder de naaldbomen c.q. de naaktzadigen. Die indeling is nog steeds discutabel, maar desalniettemin lijkt de morfologie van het blad meer op die van naalden dan van bladeren. Zo ontbreken in het blad een hoofdnerf en netwerk van zijnerf en groeien alle nerven vanuit de bladbasis uit. De houtvaten in het houtige gedeelte van de bladnerven van de ginkgo bestaan uit kleine en korte elementen en zijn, ook in de manier waarop die onderling met elkaar verbinding maken, vergelijkbaar met het tracheïdenstelsel van naaldbomen. De verdiepte ligging van de huidmondjes in het bladoppervlak en de verhoudingsgewijs dikke waslaag (cuticula) op de bladeren is eveneens een 'algemeen' kenmerk van naaldbomen. Kortom, er is eigenlijk weinig op tegen om de bladeren van de ginkgo te beschouwen als 'uitgevouwen naalden'. Maar ik vraag me af of dit onderscheid er voor de praktijk veel toe doet. Interessanter is wellicht dat de ginkgo gewoonweg een aantal gunstige eigenschappen heeft die hem (of haar, want er bestaan zowel mannelijke als vrouwelijke bomen) geschikt maken voor groeiomstandigheden waarin veel andere boomsoorten het al snel laten afweten.

Boombioloog Jitze Kopinga van Kopinga Boomadvies, geeft in elk nummer van Bomen antwoord op een boombiologische vraag. Heb je een vraag? Of wil je reageren op het antwoord van Jitze? Mail je vraag of reactie dan aan de redactie: vakblad@kpb-isa.nl

De zaag wordt veel toegepast door hoveniers die snel een struikje weg willen zagen

Veiligheidsvoorschriften 2.0?

Door de steeds grotere populariteit van de tophandle-zaag en door dat de veiligheidsvoorschriften niet altijd goed worden aangehouden vinden er meer ongevallen plaats. Met elkaar streven we naar minder ongevallen. De vraag is op welke wijze we dit willen bereiken. Het uitbreiden van voorschriften voor PBM's door het gebruik van een zaagjas voor te schrijven óf door oneigenlijk gebruik te ontmoedigen. Boomverzorgers hebben grote bezwaren tegen het dragen van een zaagjas. De zaagmouw is nu al verplicht (zie voorschrift fabrikant en zie ook arbocatalogus). Het gebruiksgemak van de zaag wordt dan volledig tenietgedaan, niet alleen omdat zo'n jas de bewegingsvrijheid bij het klimmen belemmert, maar vooral ook omdat hij veel te warm is. Boomverzorgers maken zich zorgen dat het verkleinen van het ene risico veel grotere andere risico's met zich meebrengt. Vooral lijkt zo'n maatregel uit te dragen dat het werken op de grond en het hanteren met één hand van de tophandle-zaag eigenlijk geoorloofd is.

Het gebruiksgemak van de zaag wordt volledig tenietgedaan ■